herpy

LEGUANER

Granite Spiny Lizard

Sceloporus orcutti

Sceloporus orcutti er en kraftig, mørk klippeøgle fra det sydlige Californien og Baja California. Hannen har blå hals og bug, gule og blågrønne skæl på ryggen og en bred violet stribe langs ryggen. Arten er dagaktiv, vagtsom og hurtig, soler sig på granitblokke, lever af insekter og lægger æg. Den kræver et tørt terrarie med sprækker i sten, UVB og en varm solplads.

Familie: Phrynosomatidae Tidligere navn: *Sceloporus digueti*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**18-28 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**5-8 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende**
Biotop	**Halvørken og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-30 °C**
Hotspot	**38-42 °C**
Temperatur, nat	**16-22 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**9-12 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis, parvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**6-15 æg**
Inkubation	**60-80 dage** ved 27-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller i EU's bilag A-D. Ingen leguaner eller andre arter i gruppen står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Sceloporus orcutti er en stor, kraftigt bygget øgle med store, overlappende skæl, der hver har en køl og en skarp spids. Kølene er kraftigst på halen, så den virker især tornet. Grundfarven er mørk, rustent kobberbrun til næsten sort, og på afstand i skarpt sollys ser dyret ofte helt sort ud. På siden af halsen sidder en mørk, trekantet kile, og kroppen har mørke tværbånd, som kan forsvinde, når dyret er i sin mørkeste fase. Farven skifter med temperaturen: dyret er mørkest, når det er koldt.

Hannen har blå hals og bug, gule og blågrønne skæl på ryggen og en bred violet stribe midt langs ryggen. Nogle hanner ser blå ud over hele kroppen. Han har desuden en opsvulmet halerod og store porer på undersiden af baglårene. Hunnen har tydeligere tværbånd, men ingen eller kun lidt blåt på undersiden. Ungerne har rustrødt hoved og tydelige bånd og halsmærker.

Voksne dyr er 8-12 cm fra snude til kloak og op til omkring 28 cm med hale. Den er opkaldt efter naturforskeren Charles Russell Orcutt, som indsamlede det første dyr nær Campo i San Diego County. Der er ingen anerkendte underarter. *Sceloporus digueti* fra Baja California regnes i dag som et synonym.

S. orcutti er et dyr at kigge på, ikke et kæledyr til håndtering. Den er vagtsom og hurtig og bider som regel, når den bliver fanget. Den er sjælden i fangenskab, og der findes næsten ingen beskrivelser af avl.

Udbredelse og levested

Sceloporus orcutti lever i det sydlige Californien og på Baja California-halvøen i Mexico. I USA findes den fra nordsiden af San Gorgonio Pass og sydpå langs de lavere skråninger af Peninsular Ranges. Den findes både på de tørre ørkenskråninger, hvor der er tilstrækkeligt med plantedække, og på kystsiden af bjergene, fra det indre land næsten ned til kysten og mod nord til Santa Ana-floden. I Mexico går udbredelsen langt ned ad Baja California, næsten til halvøens sydspids.

Arten findes fra havniveau op til omkring 2.100 m. Typelokaliteten ligger i San Diego County, få hundrede meter øst for byen Campo, i omkring 760-790 m højde.

> **Oprindelig udbredelse:** USA og Mexico.

LEVESTED

Sceloporus orcutti lever, hvor der er store granitblokke og granitklipper, blandet med kratskov (chaparral), fyr, eg og palmer. Den soler sig på toppen af de store, lyse blokke, hvor den ses langt væk, og flygter ofte om på den anden side af blokken, når den bliver forstyrret. Den er en dygtig klatrer og gemmer sig i sprækker i klippen eller under skjul på jorden.

Dyrene er dagaktive og aktive fra forår til efterår. Om vinteren er de inaktive og gemmer sig i klippesprækker. Parringen sker i marts og april, hunnerne lægger æg fra maj til juli, og ungerne klækker fra juli til oktober.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt udførlig viden om pasningen af *Sceloporus orcutti*, og anbefalingerne her bygger på artens levested og på slægten. Tallene for temperatur, fugt, vinterhvile, rugetid og levetid er lånt fra slægtens øvrige klippe- og tornøgler, især *Sceloporus magister*, *Sceloporus jarrovii* og *Sceloporus poinsettii*, som har de samme grundkrav til sol, tørhed og skjul. *S. orcutti* lægger til forskel fra *S. jarrovii* og *S. poinsettii* æg.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 100 × 50 × 50 cm (længde × bredde × højde). Et par eller en han med en eller to hunner skal have mindst 120 × 60 × 50 cm, og flere dyr kræver mere gulvareal. Låget skal slutte tæt, for slægten er hurtig og springer godt.

Bunden er en sandet blanding af sand og lidt jord. Indret med flade sten, skifer og kork, som stables stabilt på bunden, så dyret ikke kan grave under dem og få dem til at skride. Byg gerne en skrå eller flad solsten i passende højde og mange smalle sprækker, hvor dyret kan trække sig tilbage. Terrariet skal stå på et solidt underlag, for sten og bund gør det tungt.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

TEMPERATUR

Om dagen skal luften være 27-30 °C, og solpladsen skal være 38-42 °C på overfladen, målt med et infrarødt termometer. Placér varmen over en flad sten: arten ligger fladt mod den opvarmede sten for at blive hurtigt varm. Dyret skal altid kunne trække sig væk fra varmen til et køligere sted. Er terrariet for koldt, bliver dyret sløvt, og er det varmt overalt, graver det sig ned eller søger skjul.

Om natten slukkes varmen, og temperaturen falder til 16-22 °C. Om vinteren passer en kølig hvileperiode i fuldstændig mørke ved 9-12 °C i 8-12 uger. Dyret skal være sundt og i god foderstand, før hvilen begynder, og det får ikke foder under hvilen.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luften skal være tør til moderat fugtig: 30-50 %. Ventilationen skal være god. Stil en let tilgængelig vandskål frem, og skift vandet jævnligt. Forstøv blade og terrariets sider let, så der dannes dråber, som dyret kan drikke. Spildt vand skal tørres op, og våd bund skiftes. Under vinterhvilen skal luften være moderat fugtig, 60-70 %, men aldrig våd.

LYS OG UVB

S. orcutti er dagaktiv og varmesøgende og soler sig i skarpt lys, så den skal have kraftig belysning og UVB. Brug et UVB-rør i Ferguson-zone 3 over solpladsen. Afstanden fra lampen til dyret skal holdes inden for producentens anvisning, ofte højst 30 cm. UVB går ikke gennem glas eller plastik.

Lyset skal være tændt mindst 12 timer om dagen og slukket om natten. Dagslængden følger gerne årstiden, så dagene er kortere før vinterhvilen. Et lyst, varmt terrarie får dyret til at æde, markere territorium og yngle, mens et for mørkt og køligt terrarie gør det sløvt.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Sceloporus orcutti æder små hvirvelløse dyr, af og til små øgler og lidt frugt og blomster. I terrariet får den insekter: fårekyllinger, små kakerlakker, melorme, zophobas-larver, silkeorme og enkelte voksmøllarver. Varier kosten, for den er bedre end én eller to slags. Foderdyrene må ikke være længere end afstanden mellem dyrets øjne.

Unger fodres dagligt og voksne hver anden dag med så meget, de kan æde. Pudr foderet med kalk med D3 hver 10.-14. dag til voksne og en gang om ugen til unger i vækst, også selv om UVB-lyset er i orden. Bliver dyret fedt, så skær ned.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Sceloporus orcutti er vagtsom, hurtig og territorial. Hannen viser sin blå hals og bug med armbøjninger, både mod andre hanner og mod hunner. Begge køn forsvarer et territorium, og hanner af samme art skal bo hver for sig, især i yngletiden. Et par eller en han med to hunner kan holdes sammen i et rummeligt terrarie med mange synsbarrierer og skjul.

Dyret er ikke egnet til håndtering. Det bider som regel, når det fanges, og er svært at få ud af en sprække, når det først er trukket ind. Tag aldrig fat i halen: den knækker let af og kan vokse ud igen, men ser ikke ud som før. Nye dyr skal have ro de første uger.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har blå hals og bug, gule og blågrønne skæl på ryggen, en opsvulmet halerod og store porer på undersiden af baglårene. Hunnen har tydeligere tværbånd og ingen eller kun lidt blåt på undersiden. Kønsmodenhedens alder i fangenskab er ikke dokumenteret; dyrene skal være fuldvoksne og i god foderstand, før de bruges til avl.

PARRING

I naturen parrer arten sig i marts og april, mens dagene bliver længere. En kølig vinterhvile efterfulgt af stigende varme og dagslængde er derfor den naturlige optakt. Sæt hunnen sammen med hannen i et stort terrarie og skil dem, hvis han bider hende for hårdt. Avl i fangenskab er ikke dokumenteret.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger 6-15 æg pr. kuld fra maj til juli. Hvor mange kuld hun lægger pr. år, er ikke dokumenteret. Stil en æglægningsbøtte med fugtigt sand og jord, som hunnen kan grave i. Giv hende rigeligt med føde og kalk, og kontakt en dyrlæge, hvis hun presser uden resultat eller holder op med at æde.

INKUBATION

I naturen klækker æggene fra juli til oktober. Inkubationen er ikke dokumenteret for arten; 60-80 dage ved 27-30 °C er lånt fra *Sceloporus magister*. Æggene lægges i fugtig vermiculit eller perlit og vendes ikke. De skal holdes fugtige, men ikke våde.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er små og klarer sig selv fra klækningen. Giv dem et lille terrarie med samme temperaturer, sten, solplads og UVB som de voksne, og fodr dem dagligt med små insekter, pudret med kalk med D3 en gang om ugen. Hold dem enkeltvis eller i små grupper af samme størrelse, og skil hannerne ad, når de får farve, for de bliver hurtigt territoriale.

Sundhed og typiske fejl

Arten er sjælden i fangenskab, og omkring hvert fjerde vilde dyr har indvoldsorme. Nye dyr skal i karantæne og have afføringen undersøgt for parasitter. Typiske problemer er:

- Indvoldsparasitter hos dyr fra naturen.
- Sløvhed og dårlig trivsel ved for lidt lys og varme.
- Fedme, hvis dyret fodres for meget.
- Forbrændinger, hvis varmelampen sidder for lavt eller mangler gitter.
- Stress hos nye dyr, der afviser føde. Ro og mange skjul hjælper.
- Tab af halen, hvis dyret holdes i halen.

Et sundt dyr er hurtigt, har klare øjne og en fyldig hale. Levetiden i fangenskab er ikke dokumenteret; de 5-8 år er lånt fra *Sceloporus magister*. Et dyr, der taber sig, ikke æder eller trækker vejret med åben mund, skal til en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.